

ΔΙΚΤΥΟ 8

Υπερρεαλισμός

ΚΕΙΜΕΝΟ 8.1

Σλάβομιρ Μρόζεκ, Ο ελέφαντας

Ο Slavomir Mrožek (1930-2013) ήταν Πολωνός διηγηματογράφος και θεατρικός συγγραφέας. Στα κείμενά του σατιρίζει τον σύγχρονο κόσμο, συνδυάζοντας τον ρεαλισμό με τον υπερρεαλισμό, ενώ στα θεατρικά του είναι φανερή η επίδραση του «θεάτρου του παραλόγου». Το κείμενο προέρχεται από τη συλλογή διηγημάτων «Ο ελέφαντας» του 1957.

Ο διευθυντής του ζωολογικού κήπου οραματιζόταν το μέλλον και αδιαφορούσε για την ουσία και την εκπαιδευτική σημασία της δουλειάς του. Ο ζωολογικός κήπος είχε ελλείψεις από αρκετά σπουδαία ζώα, μεταξύ των οποίων κι ο ελέφαντας. Τα εκατοντάδες κουνέλια δεν ήταν αρκετά για ν' αντικαταστήσουν τον επιβλητικό γίγαντα. Ωστόσο, μιας και ο τόπος αναπτύσσεται, τα διάφορα κενά καλύπτονται με καλά σχεδιασμένο τρόπο.

Έτσι, μια μέρα ο διευθυντής είχε μια σπουδαία ιδέα για να προμηθευτεί ο φτωχός ζωολογικός κήπος έναν ελέφαντα και να γλιτώσει τα έξοδα. Αντιμετωπίζοντας τα ζητήματα με γραφειοκρατικό τρόπο και μην λαμβάνοντας υπ' όψη την ουσία του θέματος, βρήκε την οικονομική και συμφέρουσα λύση: Κάποιος φύλακας θ' αναλάμβανε να προμηθευτεί και να φουσκώσει ένα ομοίωμα ελέφαντα! Αφού θα βαφόταν με τέλειο τρόπο ώστε να μην καταλάβει κανείς τη διαφορά, θα τοποθετούνταν με τέτοιο τρόπο μέσα στον ζωολογικό κήπο ώστε να μοιάζει με αληθινό, συναρπάζοντας τους επισκέπτες και ανεβάζοντας παράλληλα και τις μετοχές του διευθυντή. Έτσι και έγινε. Ο φύλακας δεινοπαθούσε επί μέρες να φουσκώσει το ομοίωμα (τρόμπες δεν υπήρχαν μιας και -είπαμε- ο ζωολογικός κήπος ήταν φτωχός) για να τοποθετηθεί ο «ελέφαντας» σε περίοπτη θέση και να «λυθεί» το πρόβλημα. Όμως, όσο κι αν ο φύλακας έδινε τον καλύτερο εαυτό του, ο καιρός περνούσε και το αποτέλεσμα αργούσε. Τότε ο φύλακας, μαθημένος να εφευρίσκει κι ο ίδιος λύσεις για λογαριασμό της δουλειάς του (και του διευθυντή), συνέδεσε την βαλβίδα του φουσκωτού ελέφαντα με την παροχή του γκαζιού. Με μεγάλη ανακούφιση, είδε σε λίγη ώρα να στέκεται μπροστά του ένας θεόρατος ελέφαντας που τόσο έμοιαζε με αληθινό! Ένα σπουδαίο επίτευγμα με τεράστιο σώμα, πόδια σαν κολώνες, μεγάλα αυτιά και την απαραίτητη προβοσκίδα. Ο φύλακας έτριψε ικανοποιημένος τα χέρια του. Το ίδιο έκανε και ο διευθυντής του ζωολογικού κήπου όταν ο ελέφαντας τοποθετήθηκε δίπλα σ' ένα βράχο και φάνταζε ίδιος με αληθινό, θηριώδης και μεγαλοπρεπής. Μια μεγάλη ταμπέλα, δικαιολογούσε: «Ιδιαίτερος δυσκίνητος. Σπανίως κινείται». Ο ζωολογικός κήπος αναβαθμίστηκε τόσο απλά, τόσο ανέξοδα...

Μια μέρα, οι μαθητές ενός σχολείου με τον δάσκαλό τους στάθηκαν να μελετήσουν το σπουδαίο αυτό έκθεμα του ζωολογικού κήπου, «το μεγαλύτερο των θηλαστικών το οποίο είναι και το βαρύτερο χερσαίο ζώο», όπως περήφανα έλεγε ο δάσκαλος. Τη στιγμή εκείνη σηκώθηκε ένα αεράκι. «Το βάρος του ελέφαντα κυμαίνεται μεταξύ τεσσάρων και έξι τόνων» συνέχισε ο δάσκαλος, καθώς ο φουσκωμένος με γκάζι ελέφαντας άρχισε να ταλαντεύεται στον αέρα. «Μόνο η φάλαινα -που όμως ζει στους ωκεανούς- τον ξεπερνά, συμπλήρωσε περήφανα ο δάσκαλος. Πίσω του ο ελέφαντας έμεινε να αιωρείται λίγο πάνω από το έδαφος ώσπου μια δυνατή πνοή τον σήκωσε ψηλά. Πολύ γρήγορα, παρασυρμένος από τον άνεμο ο ελέφαντας πέταξε πάνω από το φράχτη και χάθηκε πέρα μακριά, πάνω απ' τις κορφές των δέντρων. Τα ζώα του κήπου έμειναν να κοιτούν έκπληκτα, μην μπορώντας να καταλάβουν πώς και γιατί έγινε αυτό.

Μετά απ' αυτό το συμβάν, οι μαθητές που παρακολούθησαν την σκηνή άρχισαν να παραμελούν τα μαθήματά τους κι έγιναν αλήτες. Αναφέρεται ότι το 'χουν ρίξει στο πιοτό και σπάζουνε βιτρίνες. Και δεν πιστεύουν πια στους ελέφαντες...

Παραγωγή ερμηνευτικού σχολίου

Ποιο είναι, κατά τη γνώμη σου, το νόημα της αλληγορίας του Μρόζεκ; Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου και με την αναφορά στις κατάλληλες κειμενικές ενδείξεις. Ποια είναι η δική σου άποψη για το θέμα που αναδεικνύεται από το διήγημα;

Ενδεικτική απάντηση

Η αλληγορία του Μρόζεκ σατιρίζει, κατά τη γνώμη μου, την υποκρισία της εξουσίας και τον επιδερμικό τρόπο με τον οποίο διαχειρίζεται σημαντικά κοινωνικά ζητήματα. Ο διευθυντής του ζωολογικού κήπου συμβολίζει τη γραφειοκρατία που παραμελεί την ουσία της εκπαίδευσης και του έργου της. Με τη φράση «*αντιμετωπίζοντας τα ζητήματα με γραφειοκρατικό τρόπο και μην λαμβάνοντας υπ' όψη την ουσία*», ο αφηγητής επισημαίνει ότι οι αποφάσεις λαμβάνονται με γνώμονα το κέρδος και την εικόνα, παραβλέποντας την αλήθεια και τη γνώση. Αυτή η απόφαση οδηγεί στην κατασκευή ενός ψεύτικου ελέφαντα, που εξυτελίζει κάθε παιδαγωγική λειτουργία του πάρκου. Ωστόσο, η εικόνα του «ελέφαντα», όταν αρχίζει να αιωρείται, παρασυρμένος από τον άνεμο, υπαινίσσεται πως καθετί ψεύτικο είναι ασταθές και αργά ή γρήγορα αποκαλύπτεται. Η ειρωνεία που κυριαρχεί στο κλείσιμο του διηγήματος, όπου οι μαθητές εγκαταλείπουν τα μαθήματά τους και γίνονται «αλήτες», αναδεικνύει το βαθύ αντίκτυπο της εξαπάτησης. Η φράση «*δεν πιστεύουν πια στους ελέφαντες*» συμβολίζει την ευρύτερη απώλεια εμπιστοσύνης στις αξίες και στη γνώση. Το γεγονός ότι η κοροϊδία ενός συστήματος (σχολείου και διευθυντή) καταλήγει να διαβρώνει τα ιδανικά της νέας γενιάς καταδεικνύει τις ηθικές συνέπειες του ψεύδους. (183 λέξεις)

(ακολουθεί τεκμηριωμένη προσωπική ανταπόκριση)